

XITOIY DAVLAT BOSHQARUVI TIZIMINING MODERNIZATSIYA MASALASI

*Abdulxayev Abdurashid Nodir o‘g‘li,
TDSHU mustaqil tadqiqotchisi*

Annotatsiya: Mazkur maqolada Xitoy Xalq Respublikasi davlat boshqaruvi tizimining modernizatsiya jarayonlari tahlil qilingan bo‘lib, Xitoyda davlat boshqaruvi evolyutsiyasining asosiy bosqichlari, ayniqsa, islohotlar va ochiqlik siyosati davridan boshlab hozirgi kungacha bo‘lgan transformatsiya jarayonlari yoritilgan. Davlat boshqaruvi tizimini modernizatsiya qilishda institutsional islohotlar, raqamli boshqaruv mexanizmlari, shuningdek, partiya-davlat munosabatlarining o‘ziga xos jihatlari, globallashuv sharoitida Xitoy davlat boshqaruvi tizimining milliy xususiyatlarini saqlab qolish va uni zamonaviy talablarga moslashtirish masalalariga alohida e‘tibor qaratilgan.

Kalit so‘zlar: Xitoy Xalq Respublikasi, davlat boshqaruvi, modernizatsiya, institutsional islohotlar, partiya-davlat munosabatlari, boshqaruv samaradorligi, globallashuv, siyosiy transformatsiya.

Аннотация: В данной статье проанализированы процессы модернизации системы государственного управления Китайской Народной Республики. Освещены основные этапы эволюции государственного управления в Китае, в особенности трансформационные процессы, начиная с периода политики реформ и открытости до настоящего времени. Особое внимание уделено институциональным реформам, механизмам цифрового управления, а также специфике отношений между партией и государством в контексте модернизации системы управления. Рассматриваются вопросы сохранения национальных особенностей системы государственного управления Китая в условиях глобализации и ее адаптации к современным требованиям.

Ключевые слова: Китайская Народная Республика, государственное управление, модернизация, институциональные реформы, отношения партия–государство, эффективность управления, глобализация, политическая трансформация.

Abstract: This article analyzes the modernization processes of the public administration system of the People’s Republic of China. It examines the main stages in the evolution of China’s governance system, with particular emphasis on

transformation processes from the period of reform and opening-up to the present day. Special attention is given to institutional reforms, digital governance mechanisms, and the specific features of party-state relations in the context of modernization. The study also addresses the preservation of national characteristics of China’s governance system under globalization and its adaptation to contemporary requirements.

Keywords: *People’s Republic of China, public administration, modernization, institutional reforms, party-state relations, governance efficiency, globalization, political transformation.*

Xitoy Xalq Respublikasida davlat boshqaruvi tizimi modernizatsiyasi mamlakat siyosiy rivojlanishining markaziy institutsional mexanizmi hisoblanadi. Mazkur jarayonni faqat iqtisodiy islohotlar yoki mafkuraviy transformatsiya doirasida tushuntirish mumkin emas, chunki u davlatning institutsional qobiliyati, siyosiy nazorat mexanizmlari, huquqiy tartibga solish tizimi va strategik rejalashtirish modelining uzviy transformatsiyasi bilan bog‘liq. Davlat boshqaruvining modernizatsiyasi Xitoyda davlat va jamiyat o‘rtasidagi munosabatlarni qayta tashkil qilish, siyosiy legitimlikni qayta ishlab chiqish va davlatning rivojlanish jarayonlarini samarali boshqarish qobiliyatini oshirishga qaratilgan uzoq muddatli siyosiy strategiya sifatida namoyon bo‘ldi. Siyosiy modernizatsiya nazariyasi asosida davlat boshqaruvi transformatsiyasi institutsionallashuv darajasi, davlat avtonomiyasi va davlat qobiliyati tushunchalari orqali tahlil qilinadi.

Davlat boshqaruvi modernizatsiyasi tushunchasi davlat organlari tuzilmasini, boshqaruv usullarini va qaror qabul qilish mexanizmlarini zamon talablariga moslashtirish jarayonini anglatadi. Institutsional islohot ma‘muriy apparat, sud tizimi, qonunchilik organlari, nazorat mexanizmlari kabi davlatning rasmiy institutlari tuzilmasi va funksiyalarini tubdan o‘zgartirishni bildiradi. Siyosiy modernizatsiya kengroq tushuncha bo‘lib, u nafaqat institutsional islohotlarni, balki siyosiy madaniyat, siyosiy ishtirok va legitimlik mexanizmlarini ham qamrab oladi¹. Xitoy kontekstida bu tushunchalar o‘ziga xos mazmunga ega. Xususan, davlat boshqaruvi modernizatsiyasi Xitoy Kommunistik partiyasi rahbarligini saqlagan holda institutsional samaradorlikni oshirish, siyosiy modernizatsiya esa G‘arb davlatlari liberal-demokratik modeliga o‘tish emas, balki “Xitoyga xos sotsializm” tamoyilidagi tizimli takomillashishni anglatadi.

¹Хантингтон С. Политический порядок в меняющихся обществах / пер. с англ. –М.: Прогресс-Традиция, 2004. –С. 56.

Xitoy davlat boshqaruvi tizimining modernizatsiyasi jarayonini faqat iqtisodiy o‘rishni ta‘minlash yoki mafkuraviy transformatsiya bilan cheklash mumkin emas. U davlat salohiyatining institutsional shakllanishi, partiya-davlat munosabatlari qayta konfiguratsiya qilinishi, huquqiy normalizatsiya va boshqaruv mexanizmlari rasionallashuvi bilan bog‘liq kompleks siyosiy jarayondir. Zero, siyosiy fanlarda modernizatsiya tushunchasi institutsional differentsiatsiya, siyosiy legitimlik shakllarining o‘zgarishi va davlat qobiliyatining mustahkamlanishi bilan bog‘liq holda talqin qilinadi. Modernizatsiya ijtimoiy mobilizatsiya bilan institutlar mustahkamligi o‘rtasidagi muvozanat yoki sivilizatsion adaptatsiya sifatida talqin qilinadi. Xitoy holatida modernizatsiya aynan davlat institutlarini buzmasdan transformatsiya qilish orqali amalga oshirilgani bilan ajralib turadi.

Davlat boshqaruvi siyosati tarixi shuni ko‘rsatadiki, Xitoy Xalq Respublikasi tashkil topishi inqilobiy yo‘l bilan amalga oshirilganligi sababli, boshqaruv amaliyotida harbiy-inqilobiy usullar muayyan darajada saqlanib qoldi. Bu esa boshqaruv institutsionallashuvi jarayoniga sezilarli ta‘sir ko‘rsatdi. 1954-yilda Konstitutsiya qabul qilinganidan keyin davlat boshqaruvi tizimini institutsional rivojlantirish jarayoni boshlandi. Sobiq Sovet Ittifoqi tajribasi muayyan darajada muhim ahamiyatga ega bo‘lgan bo‘lsa-da, Xitoy o‘z milliy xususiyatlariga mos keluvchi mustaqil boshqaruv modelini shakllantirishga intildi.

Xitoyda davlat boshqaruvi tizimini modernizatsiyalash jarayonining nazariy asoslari bevosita Kommunistik partiyaning sotsialistik modernizatsiya siyosatini shakllantirish tarixi bilan bog‘liq. Xitoyda Mao Szedunning rahbarlik davrida davlat boshqaruvi mafkuraviy mobilizatsiyaga tayangan volyuntaristik xarakter kasb etgan. Mao Szedunning “O‘nta muhim o‘zaro munosabat haqida” asari markaz va mahalliy hokimiyat, sanoat va qishloq xo‘jaligi, mudofaa va iqtisod o‘rtasidagi nisbatni belgilashga urinish bo‘lgan. Biroq institutsional barqarorlik emas, mafkuraviy safarbarlik ustuvor bo‘lgan. Bu esa siyosiy tizimning institutsionallashuv darajasini cheklagan. 1978-yilgi Xitoy Kommunistik partiyasi Markaziy Kengashining 3-plenumi burilish nuqtasi bo‘lgan. Den Syaopin ilgari surgan «amaliyot – haqiqat mezon» tamoyili nazariy dogmatizmdan institutsional pragmatizmga o‘tishni anglatdi. Xitoyda siyosat markaziy qaror orqali emas, mahalliy darajadagi tajribalar orqali shakllantirildi.

Ayrim ekspertlar Xitoy modelini avtoritar barqarorlik sifatida ta‘riflar ekanlar, ushbu konsepsiyaga ko‘ra, davlat institutsional adaptatsiya orqali inqirozdan qochadi². Davlat boshqaruvida kadrlar tanlash tizimi, partiya nazorati va natijaga

²Shambaugh D. China's Communist Party: Atrophy and Adaptation / – Washington: Woodrow Wilson Center Press, 2008. – P. 103–125.

yo‘naltirilgan baholash mexanizmi muhim rol o‘ynadi. 2000-yildagi “uch vakillik” konsepsiyasi asosida sinfiy cheklovlar yumshatilib, xususiyl sektor va tadbirkorlar siyosiy tizimga integratsiya qilingani institutsional inklyuziyaning pragmatik shakli edi.

Xu Szintao davrida “ilmiy rivojlanish konsepsiyasi” yalpi o‘sishtan sifatli o‘sishtga o‘tishni belgiladi. Bu davlat boshqaruvida strategik rejalashtirish va ijtimoiy barqarorlikni muvozanatlashtirishga qaratilgan edi. O‘z navbatida, Si Szinpin davrida modernizatsiya davlat boshqaruvi salohiyatini modernizatsiya qilishga intildi. 2018-yil Xitoyda Konstitutsiyaga kiritilgan o‘zgarishlar partiya yetakchiligini institutsional jihatdan yanada mustahkamladi. Ushbu jarayon markazlashuvning kuchayishi sifatida baholanib, institutsional konsolidatsiya deb e’tirof etilgan.

1980-yillar Den Syaopin rahbarligida davlat boshqaruvi tizimini modernizatsiya qilish bo‘yicha keng ko‘lamli chora-tadbirlar amalga oshirildi. Ushbu islohotlar partiya va davlat funksiyalarini farqlash, davlat xizmati tizimini shakllantirish, rahbar kadrlar almashinuvini institutsionallashtirish va boshqaruvning huquqiy asoslarini mustahkamlashga qaratildi. Modernizatsiya siyosatining konseptual asoslari Xitoyning markaziy “Jenmin jibao” gazetasi sahifalarida e‘lon qilingan shiorlar, tezis va tamoyillarda o‘z ifodasini topgan³. Bunda o‘z kuchlariga tayanish tamoyilini chet el tajribasi va texnologiyalarini o‘zlashtirish bilan uyg‘unlashtirish, mafkuraviy-siyosiy faoliyatning iqtisodiy va boshqa har qanday sohaning asosi ekanligi, Kommunistik partiya rahbarligida ko‘p partiyaviy hamkorlik va siyosiy maslahatlashuvlar tizimini takomillashtirish zaruriyati, raqobatbardosh iqtisodiyotni shakllantirish, innovatsiyalarni rivojlantirish, aholining barcha qatlamlari, davlat, jamoa va shaxsiy manfaatlarni inobatga olgan holda yagona rejalashtirish tamoyili alohida o‘rin tutdi. Barcha ijobiy omillarni harakatga keltirish va salbiy omillarni ijobiyga aylantirish orqali xalqlarni kuchli sotsialistik davlat qurish yo‘lida jipslashtirish g‘oyasi barcha tamoyillarni birlashtiruvchi asos bo‘ldi.

Mao Szedunning “O‘nta muhim o‘zaro munosabat haqida” asaridan olingan asosiy tamoyillar modernizatsiya nazariyasining metodologik negizi sifatida belgilandi⁴. Xususan, realistik yondashuv, suverenitet va o‘z-o‘ziga tayanish kabi tamoyillar formal emas, balki amaliy ahamiyatga ega bo‘ldi. Bunda realistik yondashuv jamiyatning barcha sohalarida zamonga mos tadrijiy taraqqiyotga yo‘l ochdi, mustaqillik tamoyili Xitoyning o‘ziga xos siyosiy kursini ishlab chiqishga

³Жэньминь жибао. – 1978. – 11 мая. – С. 1.

⁴Мао, Цзэдун. О десяти важнейших взаимоотношениях / Цзэдун Мао // Избранные произведения. Т. 5. – Пекин : Жэньминь чубаньшэ, 1977. – С. 267–288.

imkon yaratdi, davlat tasarrufidagi iqtisodiyotda modernizatsiyaning soddalashtirilgan shakl va usullarini qo‘llashga asos bo‘ldi.

Den Syaopin tomonidan ilgari surilgan “amaliyot – haqiqat mezoni” tamoyili modernizatsiya jarayonining metodologik burilish nuqtasi bo‘ldi⁵. Ushbu tamoyil yordamida klassik marksistik-lenincha nazariy yondashuv bilan Xitoyning haqiqiy voqeligi o‘rtasidagi bir qator ziddiyatlar aniqlandi. Natijada mamlakatda shunday ijtimoiy-siyosiy muhit yaratildiki, unda Den Syaopin partiya va davlat ishidagi tajribasiga tayanib, vaziyatni empirik qoidalar darajasida boshqara oldi. U aniq, vaqt xarakteriga mos siyosiy lozunglar bilan ilmiy asoslangan xulosalarning yo‘qligini to‘liq qopladi. “Toshlarni paypaslab daryoni kesib o‘tish” tamoyili yana bir bor partiyaning siyosiy uslubi deb e‘lon qilindi va islohotlarning metodologik darajadagi muvaffaqiyatini oldindan belgiladi.

Xitoy Kommunistik partiyasining 1987-yilda o‘tkazilgan XIII syezdida siyosiy tizimni isloh qilish masalasiga alohida e‘tibor qaratilgan. Syezd materiallarida sotsialistik tovar iqtisodiyotini rivojlantirish jarayoniga sotsialistik siyosiy demokratiya qurilishi jarayoni hamrohlik qilishi zarur deb ta‘kidlandi⁶. Xitoyda rahbarlik tizimida, ishning tashkiliy shakl va usullarida hali ham salbiy hodisalar (hokimiyatning haddan tashqari markazlashuvi va byurokratizm) mavjudligi ochiq tan olindi. Siyosiy tizimni qayta qurishning bosh maqsadi xitoy xususiyatlariga ega sotsialistik demokratiyani rivojlantirish, istiqbolida yuqori rivojlangan demokratiyaga va mukammal huquqiy tartibga ega hayot qobiliyatli sotsialistik siyosiy tizimni barpo etishdan iborat ekanligi belgilandi. Bu borada eng muhim vazifa partiyaviy va hukumat organlari funksiyalarini aniq ajratish deb e‘tirof qilindi, chunki ko‘pincha partiya hokimiyat organlarining ishini nazorat qilish o‘rniga ularning vazifasini o‘zi bajarar edi.

Davlat boshqaruvini modernizatsiyalashning konstitutsiyaviy asoslari bosqichma-bosqich mustahkamlab borildi. 1982-yilda qabul qilingan XXR Konstitutsiyasiga 1988, 1993, 1999, 2004, 2018-yillarda tuzatishlar kiritildi⁷. Har bir tuzatish davri modernizatsiya jarayonining yangi bosqichini konstitutsiyaviy jihatdan mustahkamladi. “Xitoyga xos sotsializm” tushunchasi aniqlashtirildi. Den Syaopin tomonidan ilgari surilgan to‘rt modernizatsiya formulasiga “moddiy, siyosiy va ma‘naviy sivilizatsiyalarning mutanosib rivojlanishi” iboralari qo‘shildi. Bu to‘ldirish siyosiy islohotlarni davom ettirish, madaniyat, mafkura va ta‘lim sohasidagi siyosatni rivojlantirish uchun moslashuvchan huquqiy asos yaratdi.

⁵Дэн, Сяопин. Избранные произведения. Т. 2 / Сяопин Дэн. – Пекин : Жэньминь чубаньшэ, 1994. – С. 150.

⁶Материалы XIII Всекитайского съезда КПК. –Пекин: Изд-во литературы на иностранных языках, 1988. - С. 14.

⁷Конституция Китайской Народной Республики: принята 4 дек. 1982 г. с поправками 1988, 1993, 1999, 2004, 2018 гг. – Пекин : Вайвэнь чубаньшэ, 2018. – 92 с.

Konstitutsiyaga inson huquqlarini hurmat qilish va kafolatlash, ijtimoiy ta’minot tizimini yaratish bo‘yicha davlatning majburiyatlari kiritildi. Shuningdek, xususi mulkchilik huquqlari va uning davlat mulkchiligi bilan iqtisodiy teng huquqliligi konstitutsiyaviy darajada mustahkamlandi.

1990-2000-yillardagi globallashuv jarayonlari, ikki qutbli tizim parchalanishi va Sovet Ittifoqining tarqalishi Xitoy rahbariyatidan sotsializm tajribasini tubdan qayta anglashni talab qildi. 2002-yil noyabrda o‘tkazilgan Xitoy Kommunistik partiyasining XVI syezdida Szyan Szemin bu davrni quyidagicha baholagan: “Mamlakatda jiddiy siyosiy to‘lqinlar yuz berdi, Sharqiy Yevropada keskin o‘zgarishlar sodir bo‘ldi, Sovet Ittifoqi parchalandi, jahon sotsializmi jiddiy tebranishlarni boshidan kechirdi”⁸. Bunday sharoitda sotsialistik bozor iqtisodiyoti tizimini yaratish, ya’ni shu paytgacha mos kelmaydi deb hisoblangan sotsialistik va kapitalistik asoslarni birlashtirgan iqtisodiy tizimni shakllantirish strategik qaror sifatida qabul qilindi. XKP XIV s‘ezdi sotsialistik bozor iqtisodiyoti tizimini yaratishni modernizatsiyaning asosiy maqsadi sifatida belgiladi. Shu tariqa, mamlakatda olib borilayotgan siyosiy o‘zgartishlar mohiyatan sotsialistik qadriyatlardan voz kechmagan holda o‘z milliy rivojlanish yo‘lini topish harakatini anglatar edi.

Xitoyda Xu Szintao rahbarligi davrida modernizatsiya strategiyasida muhim konseptual siljish yuz berdi. Bunda inson manfaatlari asosiy e’tiborda bo‘lgan kompleks rivojlanish modernizatsiyaning bosh maqsadi deb e’lon qilindi⁹. Ilmiy rivojlanish konsepsiyasi doirasida yalpi ichki mahsulotni oshirishdan har tomonlama rivojlanish va islohotlar davomida yuzaga kelgan ziddiyatlarni bartaraf etish ustuvorligiga o‘tildi. Ushbu yondashuv iqtisodiyot va ijtimoiy sohaning muvofiq rivojlanishi, shahar va qishloqning mutanosib rivojlanishi, mintaqalarning mutanosib taraqqiyoti, inson va tabiatning uyg‘unligi, ichki rivojlanish va tashqi ochiqlikning muvozanati formulasida ifodalandi. Bu strategiya jamiyat taraqqiyotiga yanada kompleks yondashuv shakllanganligidan dalolat berdi.

2013-yildan boshlab davlat boshqaruvi tizimini modernizatsiya qilish yangi bosqichga kirdi. Jumladan, Xitoy raisi Si Szinpin rahbarligida davlat boshqaruvini takomillashtirish, partiyaning yetakchilik rolini mustahkamlash va boshqaruvning huquqiy mexanizmlarini rivojlantirishga qaratilgan keng ko‘lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Xitoyda Si Szinpin raislik davri davlat boshqaruvining siyosiy modernizatsiya qilish strategik masala sifatida kun tartibiga olib chiqildi. Xitoy raisi Si Szinpin rahbarligida amalga oshirilayotgan islohotlar davlat boshqaruvi tizimini

⁸Цзян Цзэминь. Доклад на XVI Всекитайском съезде КПК // Жэньминь жибао. – 18.11.2002. - С. 1-4.

⁹Ху Цзиньтао. Доклад на XVII Всекитайском съезде КПК // Жэньминь жибао. – 2007. – 25 окт. – С. 1–3.

modernizatsiya qilishning yangi bosqichini boshlab berdi va Xitoyning siyosiy barqarorligi hamda institutsional rivojlanishini ta'minlashda muhim omil bo'lib xizmat qilmoqda. Xususan, davlat boshqaruvi tizimi va boshqaruv salohiyatini modernizatsiyalash bosh maqsad sifatida belgilandi¹⁰. 2024-yil iyulda bo'lib o'tgan XKP MKning 20-chaqiriq 3-plenumida “Xitoy modernizatsiyasini ilgari surish maqsadida islohotlarni har tomonlama chuqurlashtirish to'g'risida”gi qaror qabul qilindi¹¹.

Si Szinpinning nuqtai nazaricha, modernizatsiya jarayoni “Xitoyning buyuk va murakkab ishlaridan bo'lib, modernizatsiya qilingan sotsialistik davlatni qurish xalq manfaatlariga mos keladi”¹². Ushbu hujjat 15 ta bo'lim va 60 ta moddadan iborat bo'lib, 300 dan ziyod yirik islohot tashabbusini o'z ichiga olgan. Barcha islohot vazifalari 2029-yilga qadar bajarilishi belgilangan. 2035-yilga qadar esa yuqori darajali sotsialistik bozor iqtisodiyoti tizimini to'liq shakllantirish, davlat boshqaruvi tizimi va salohiyatini umuman modernizatsiyalash va sotsialistik modernizatsiyani asosan yakunlash maqsad qilingan. Bunda davlat boshqaruvi tizimini modernizatsiya qilishning asosiy yo'nalishlari quyidagilardan iborat deb belgilangan:

- partiyaning davlat va jamiyat ustidan rahbarligini mustahkamlash;
- davlat boshqaruvining huquqiy asoslarini rivojlantirish;
- nazorat va hisobdorlik mexanizmlarini kuchaytirish;
- korrupsiyaga qarshi kurashni kuchaytirish;
- kadrlar siyosatini takomillashtirish;
- partiya va davlat organlarini muvofiqlashtirishni rivojlantirish.

Modernizatsiya jarayonining empirik natijalari o'tgan o'n yilliklar davomida salmoqli ko'rsatkichlarda ifodalangan. Xitoyning yalpi ichki mahsuloti 2012-yildagi 54,8 trln yuandan 2024-yilda 140,2 trln yuanga, ya'ni 2,5 barobarga oshgan. Aholi jon boshiga YaIM 2012-yildagi 40431 yuandan 2024-yilda 99665 yuanga ko'tarilib, dunyo bo'yicha o'rtacha ko'rsatkichidan oshib ketdi va kambag'allik darajasi keskin kamaydi¹³. 2012-2020-yillar 98,99 million qishloq aholisi mutlaq kambag'allikdan chiqarildi. Urbanizatsiya darajasi 2012-yildagi 52,6 foizdan 2023-

¹⁰Си Цзиньпин. Об управлении государством. Т. 1 / - Пекин: Вайвэнь чубаньшэ, 2014. – С. 67.

¹¹Решение ЦК КПК о дальнейшем всестороннем углублении реформ для продвижения китайской модернизации: принято 3-м пленумом ЦК КПК 20-го созыва 18 июля 2024 г. // Синьхуа. – 21.07.2024.

¹²新华社北京 10 月 23 日电 刚刚在中国共产党第二十届中央委员会第一次全体会议上当选的中共中央总书记习近平和中共中央政治局常委李强、赵乐际、王沪宁、蔡奇、丁薛祥、李希，23 日中午在人民大会堂同采访中共二十大的中外记者亲切见面. https://www.news.cn/politics/cpc20/2022-10/23/c_1129076161.htm

¹³World Bank. China Economic Update. – Washington : World Bank Group, 2024. – P. 12.

yilda 66,2 foizga yetgan¹⁴. 2025-yil birinchi yarmida iqtisodiy o‘rish sur‘ati 5,3 foizni tashkil etib, 2024- yil 5 foizdan yuqori bo‘lgan. Bu ko‘rsatkichlar davlat boshqaruvi tizimidagi institutsional islohotlarning iqtisodiy samaradorligini yaqqol ko‘rsatadi.

Xitoydagi modernizatsiya jarayoni iqtisodiy islohotlarning siyosiy transformatsiyadan ustuvorligi tamoyiliga asoslangan. Markazlashgan rahbarlik va uzoq muddatli strategik rejalashtirish pragmatizm, tadrijiylik va xalqaro hamkorlik bilan uyg‘unlashtirildi. Bunday model xalqaro munosabatlar nazariyasidagi siyosiy realizm, ya‘ni davlat qudratini mustahkamlash va strategik resurslarni jamlash hamda siyosiy liberalizmning institutsional islohotlar, manfaatlarni muvofiqlashtirish va xalqaro hamkorlik elementlarining o‘ziga xos sintezini ifodalagan¹⁵. Xitoy tajribasi davlat salohiyatining ahamiyatini va institutsional mexanizmlar zarurligini o‘zida tasdiqlagan.

Yuqoridagilardan kelib chiqib, quyidagicha xulosa qilish mumkin:

Xitoy raisi Si Szinpin tomonidan ilgari surilgan “Yangi davr Xitoyga xos sotsializm” konsepsiyasi doirasida XXR davlat boshqaruvi tizimini modernizatsiya qilish jarayoni Xitoy Kommunistik partiyasining yetakchi rolini huquqiy, institutsional va tashkiliy jihatdan mustahkamlashga qaratilgan tizimli siyosiy transformatsiya sifatida namoyon bo‘lmoqda. Ushbu jarayon tarixiy vorislik va institutsional innovatsiyalar uyg‘unligi asosida amalga oshirilib, davlat apparatini rasionallashtirish, nazorat mexanizmlarini kuchaytirish va boshqaruv samaradorligini oshirish orqali davlat salohiyatini mustahkamlashga xizmat qilmoqda. Mazkur transformatsiya davlat qudratini konsolidatsiyalash va strategik boshqaruvni markazlashtirishning samarali mexanizmi sifatida namoyon bo‘layotgan bo‘lsa-da, uning uzoq muddatli barqarorligi institutsional muvozanat, huquqiy hisobdorlik va boshqaruvning adaptiv salohiyati bilan bevosita bog‘liq bo‘lib qolmoqda. Xitoy tajribasi davlat boshqaruvini modernizatsiya qilishning kompleks institutsional modeli sifatida baholanishi mumkin bo‘lib, u milliy rivojlanish strategiyasi va global siyosiy raqobat sharoitida davlat samaradorligini oshirishga qaratilgan uzoq muddatli siyosiy strategiyani ifodalaydi.

ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Дэн Сяопин. Избранные произведения. Т. 2 / Сяопин Дэн. – Пекин : Жэньминь чубаньшэ, 1994. – С. 150.

¹⁴Чжунго тунцзи няньцзянь (Статистический ежегодник Китая) – 2023 / Гос. стат. управление КНР. – Пекин: Чжунго тунцзи чубаньшэ, 2023. – С. 34.

¹⁵Zheng Yongnian. The Chinese Communist Party as Organizational Emperor / -London: Routledge, 2010. -P. 87.

2. Конституция Китайской Народной Республики: принята 4 дек. 1982 г. с поправками 1988, 1993, 1999, 2004, 2018 гг. – Пекин: Вайвэнь чубаньшэ, 2018. – 92 с.
3. Мао Цзэдун. О десяти важнейших взаимоотношениях / Цзэдун Мао // Избранные произведения. Т. 5. – Пекин : Жэньминь чубаньшэ, 1977. – С. 267–288.
4. Материалы XIII Всекитайского съезда КПК. –Пекин: Изд-во литературы на иностранных языках, 1988. - С. 14.
5. Хантингтон С. Политический порядок в меняющихся обществах / пер. с англ. –М.: Прогресс-Традиция, 2004. –С. 56.
6. Цзян Цзэминь. Доклад на XVI Всекитайском съезде КПК // Жэньминь жибао. – 18.11.2002. - С. 1-4.
7. Решение ЦК КПК о дальнейшем всестороннем углублении реформ для продвижения китайской модернизации: принято 3-м пленумом ЦК КПК 20-го созыва 18 июля 2024 г. // Синьхуа. – 21.07.2024.
8. Си Цзиньпин. Об управлении государством. Т. 1 / - Пекин: Вайвэнь чубаньшэ, 2014. – С. 67.
9. Ху Цзиньтао. Доклад на XVII Всекитайском съезде КПК // Жэньминь жибао. – 2007. – 25 окт. – С. 1–3.
10. Чжунго тунцзи няньцзянь (Статистический ежегодник Китая) – 2023 / Гос. стат. управление КНР. – Пекин: Чжунго тунцзи чубаньшэ, 2023. – С. 34.
11. 新华社北京 10 月 23 日电 刚刚在中国共产党第二十届中央委员会第一次全体会议上当选的中共中央总书记习近平和中共中央政治局常委李强、赵乐际、王沪宁、蔡奇、丁薛祥、李希，23 日中午在人民大会堂同采访中共二十大的中外记者亲切见面 . https://www.news.cn/politics/cpc20/2022-10/23/c_1129076161.htm
12. Shambaugh D. China's Communist Party: Atrophy and Adaptation / – Washington: Woodrow Wilson Center Press, 2008. – P. 103–125.
13. World Bank. China Economic Update. – Washington : World Bank Group, 2024. – P. 12.
14. Zheng Yongnian. The Chinese Communist Party as Organizational Emperor / - London: Routledge, 2010. -P. 87.